

Presentació

Segona República, Guerra Civil i primer franquisme a la Segarra

Ramon Ramon-Muñoz

Universitat de Barcelona

La *Miscel·lània Cerverina* que teniu a les mans difereix lleugerament dels darrers volums publicats. Continua amb la voluntat de mantenir els estàndards de qualitat de les anteriors edicions. Així, cada article ha estat prèviament revisat i acceptat pel Consell de Redacció i manté el format que caracteritza la majoria de revistes de ciències socials i humanes: informació acadèmica sobre els autors que hi participen i resum del contingut i paraules clau –en més d’una llengua– dels articles que conté. Però a diferència dels darrers volums aquesta *Miscel·lània* té un caràcter monogràfic: els treballs que la componen analitzen diversos àmbits de la Segarra durant els anys compresos entre la Segona República i el primer franquisme, passant per la Guerra Civil. Aquest és un fet que cal destacar. Sense pretendre-ho, la història contemporània ha tingut una presència relativament reduïda a *Miscel·lània Cerverina*. Una sola dada ho posarà ràpidament de manifest. Entre l’any 2001 i 2011, de la quarantena d’articles publicats només un 15 per cent fan referència a la història social, política i econòmica dels segles XIX i XX. La resta s’ha situat en moments diferents del temps o ha tractat temàtiques distintes a la història. Amb l’objectiu de compensar parcialment aquest desequilibri i d’estimular la recerca en la història contemporània de la nostra terra, aquest volum número 22 de *Miscel·lània Cerverina* inclou un total de set treballs, tots ells dedicats a analitzar diversos aspectes de la Segarra del segon terç del segle XX. D’aquestes set aportacions, quatre es publiquen en l’apartat d’Estudis i la resta en la secció de Textos i Documents. Els objectius, les fonts i la metodologia utilitzada difereixen entre uns i altres treballs. Però tots tenen un comú denominador: tracten, com ja s’ha assenyalat, els anys de la Segona República, la Guerra Civil i el primer franquisme a la Segarra. Aquests

són uns anys cabdals per entendre la nostra història més recent. Però també es tracta d'un període poc estudiat per la historiografia comarcal.

El primer dels treballs que s'inclouen en aquesta *Miscel·lània* ha estat elaborat per Clara Estrada. Es tracta d'una recerca que ultrapassa l'àmbit cerverí i segarrenc, si bé es centra en un dels seus fills més il·lustres: Agustí Duran i Sanpere. Estrada analitza en detall la tasca desenvolupada pel que fou director del l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona en l'organització, conservació i, finalment, salvament del patrimoni documental i artístic de Catalunya entre 1931 i 1939. Dividit en set seccions, l'article s'inicia amb la formació del primer govern de la Generalitat Republicana, l'organització del Consell de Cultura i el nomenament de Duran i Sanpere com a responsable de la Ponència d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts creada l'any 1931. El gruix del treball, però, està dedicat a posar de manifest la tasca que va desenvolupar aquest cerverí de naixement com a director de la secció d'Arxius del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic a partir de 1934 i, sobretot, la seva activitat en la salvaguarda dels arxius catalans durant la Guerra Civil. L'article clou amb el procés de depuració que va patir Duran i Sanpere per part de les autoritats franquistes en acabar el conflicte i el posterior sobreseïment del seu judici.

El segon estudi que forma aquesta *Miscel·lània Cerverina* està signat per Raimon Soler. En aquest cas, Soler ens aproxima a la dinàmica electoral de la Segarra de la Segona República a partir de les eleccions municipals del 14 de gener de 1934. Aquestes són unes eleccions poc conegudes, però rellevants: van ésser les primeres regides per una Llei Municipal pròpia de Catalunya gràcies a la qual les dones van poder participar amb plenitud de drets. En aquest article, l'autor ofereix dades desagregades per municipis sobre electors, votants, participació i percentatge de vots per candidatura. Aquesta informació posa de manifest la força que a la Segarra tenien les opcions polítiques de dreta, encapçalades per la Lliga Catalana. Però no només això. Els lectors d'aquesta recerca també podran aproximar-se als resultats de les eleccions municipals de l'any 1931 –les que van portar a la proclamació de la República–, disposaran d'una panoràmica general sobre els partits, organitzacions i dirigents polítics de la Segarra republicana, i, finalment, podran situar els resultats de les eleccions municipals de 1934 en el cicle electoral dels anys de la Segona República.

Miquel Pont i Teresa Pont són els autors del tercer dels articles que componen aquest volum. El seu treball aporta evidències sobre un fenomen molt estès durant el primer franquisme: l'estraperlo. L'aproximació i metodologia que

aquests autors empren difereix de la desenvolupada en el dos primers estudis d'aquest volum. Centrada en el cas de la Segarra, la seva anàlisi està basada en l'ús de fonts orals i la seva estratègia d'anàlisi del fenomen consisteix en atorgar als testimonis de l'època –un total de disset– tot el protagonisme en la narració dels fets. Després d'una breu presentació, els autors organitzen els comentaris derivats de les fonts orals en tres grans apartats: els referits als *cupos*, les guies i les cartilles de racionament; aquells que parlen explícitament del mercat negre i l'estraperlo, distingint entre l'estraperlo de petita i de gran escala; i, finalment, els que tracten del paper de la Guàrdia Civil i els Carrabiners en l'estraperlo. Els autors clouen el seu treball amb comentaris sobre les característiques de l'estraperlo a la Segarra, que vinculen a la necessitat de supervivència de la població.

L'article que tanca la secció d'Estudis d'aquesta *Miscel·lània Cerverina* és el de Maria Teresa Salat i duu per títol *Orquestres cerverines durant la postguerra*. Dividit en quatre apartats, aquest treball vol insistir en el fet que durant els anys de postguerra la penúria econòmica no va ésser un obstacle per al sorgiment de bandes de música professionals i, per tant, per al desenvolupament d'activitats de lleure a la capital de la Segarra. A partir de la consulta de la premsa cerverina, els cartells de l'època i també l'ús de fonts orals, Salat analitza el sorgiment d'aquests grups musicals, en relaciona els seus integrants, les característiques del grup així com la seva activitat i evolució durant les dècades que van de 1940 a 1960. L'activitat musical de post-guerra, però, no va sortir del no res. I per això l'autora dedica un apartat del seu treball –el segon– a documentar les agrupacions musicals –tant en forma d'orquestres, bandes musicals o corals– existents en el mig segle anterior a l'esclat de la Guerra Civil. Sobre aquesta base va ressorgir –com la mateixa autora assenyala– l'activitat musical cerverina una vegada l'any 1939 va finalitzar el conflicte bèl·lic.

La secció de Textos i Documents està formada per tres treballs. El primer corre a càrrec de Carmina Marsiñach i tracta sobre la Guerra Civil al municipi segarrenc de Sant Ramon. Després d'una breu introducció on es destaca la importància i la necessitat de recuperar la memòria històrica, l'autora transcriu el testimoni oral de Llorenç Codina, nascut l'any 1923. Aquest testimoni fou obtingut durant una entrevista realitzada per la mateixa autora el mes de novembre de 2010. El segon text està signat per Antoni Roca i es centra en el període de la Guerra Civil i la postguerra a Guissona. L'autor inicia el treball amb una síntesi sobre el context general de l'època i posteriorment dóna notícia dels continguts de les actes municipals que explícitament es refereixen al

conflicte bèl·lic i les seves implicacions i conseqüències, tant durant els anys de la contesa com al llarg de la dècada posterior. La darrera aportació és la de Jordi Oliva, també relacionada amb la Guerra Civil. En aquest cas, però, el treball supera l'àmbit comarcal i està dedicat a relacionar la documentació de la Generalitat de Catalunya incautada i dipositada a l'Archivo General Militar d'Àvila. En un apartat inicial, l'autor descriu també els fets que van acabar portant a la incautació i posterior trasllat d'aquest conjunt documental a Àvila i acaba preguntant-se per què la Generalitat de Catalunya actual encara no l'ha reclamat.

ESTUDIS

